

Wspomnienie Mohammeda Bhara

Mohammed Bhar był **24-letnim Palestyńczykiem z Shuja'iyya**, gęsto zaludnionej dzielnicy **miasta Gaza**. Urodził się z **zespołem Downa** i żył z **autyzmem**, co kształtowało zarówno jego zależność od rodziny, jak i łagodne, w dużej mierze niewerbalne zachowanie. Przyjaciele i sąsiedzi wspominali go jako spokojną obecność, która lubiła siedzieć przy oknie, obserwując życie na ulicy, łatwo przestraszoną głośnymi dźwiękami i zależną od uspokajających głosów rodziców.

W regionie, gdzie hałas, strach i eksplozje są codziennością, cisza Mohammeda była jego schronieniem – i odpowiedzialnością jego rodziców. Żyli, chroniąc go przed okrucieństwem świata. Nie był polityczny; nie był bojownikiem. Był po prostu człowiekiem, który potrzebował opieki i życzliwości – i który, tragicznie, nie znalazł ani jednego, ani drugiego w chwili śmierci.

Okoliczności prowadzące do jego śmierci

3 lipca 2024 roku izraelscy żołnierze wkroczyli do Shuja'iyya. Przybyli w opancerzonych pojazdach, z karabinami i **psem wojskowym z jednostki Oketz**. Gdy wtargnęli do mieszkania rodziny Bhar, Mohammed zamarł ze strachu. Nie rozumiał wykrzykiwanych rozkazów; ledwo mógł przetworzyć chaos wokół siebie. W ciągu kilku sekund żołnierze **spuścili psa**. Świadkowie i jego rodzice wspominają, jak zwierzę **rozzarpało jego ramię i klatkę piersiową**, a mały pokój rozbrzmiewał jego krzykami. Matka próbowała do niego dotrzeć, ale została **odciągnięta przez żołnierzy**, ojciec został **przyciśnięty do ściany**. Następnie zostali **skuci kajdankami i wyprowadzeni**, zmuszeni do opuszczenia domu, podczas gdy ich syn krwawił na podłodze.

Przez kilka dni rodzice byli przetrzymywani. Gdy w końcu ich zwolniono, pośpieszyli z powrotem przez zniszczone ulice i znaleźli to, co zostało z ich syna: jego **ciało w stanie rozkładu**, krew zgromadzona w szczelinach betonu, smród śmierci tam, gdzie kiedyś obserwował świat przez okno. Umyli go i pochowali, nie mogąc nawet wezwać oficjalnej pomocy w środku walk.

Życie ludzkie – wrażliwe, niepełnosprawne, zależne – zostało zgaszone i porzucone bez zapisu czy skruchy.

3. Niepokojąca historia psów w IDF

Zabójstwo Mohammeda nie było odosobnionym wydarzeniem. Stanowi część **niepokojącego wzorca**: udokumentowanego użycia **psów przez izraelskie wojsko do zastraszania, ranienia i upokarzania Palestyńczyków**.

- Raport **B'Tselem z 2015 roku, „Kiedy psy gryzą”**, skatalogował przypadki, w których psy z jednostki Oketz atakowały nieuzbrojonych cywilów, w tym dzieci, podczas operacji aresztowań. Organizacja stwierdziła, że praktyka ta równała się *okrutnemu, nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu*.
- **Breaking the Silence**, grupa byłych izraelskich żołnierzy, opublikowała świadectwa opisujące psy używane do **terroryzowania zatrzymanych**: żołnierze otrzymywali rozkazy, by „pozwoić im szczekać w ich twarze” lub pozwalać zwierzętom gryźć lub ciągnąć skutych Palestyńczyków.
- **HaMoked** oraz **Lekarze na rzecz Praw Człowieka–Izrael** zebrali oświadczenia pod przysięgą od zatrzymanych, którzy opisywali **psy wprowadzane do sal przesłuchań** jako narzędzie upokorzenia.
- **Komitett ONZ przeciwko torturom (CAT)** oraz **Human Rights Watch** wyraziły obawy dotyczące użycia psów w tych kontekstach, ostrzegając, że takie metody naruszają zobowiązania Izraela wobec prawa międzynarodowego.

Niektóre świadectwa opisują sceny **upokorzenia** tak poważne, że zacierają granicę między torturami fizycznymi a psychicznymi: psy zmuszane do jedzenia lub oddawania moczu w pobliżu związanych więźniów lub do symulowania dominacji seksualnej. Chociaż nie wszystkie twierdzenia można niezależnie zweryfikować, **wzorzec upokorzenia i dehumanizacji** jest spójny na przestrzeni lat raportowania.

W tym świetle atak, który zabił Mohammeda Bhara, nie był anomalią, lecz **przerażającym kulminacyjnym punktem instytucjonalnej praktyki** – praktyki, która wykorzystuje ludzką obawę przed zwierzętami do narzucania kontroli i terroru.

4. System bezkarności w prawie izraelskim/wojskowym

W ramach izraelskiego systemu prawnego **Palestyńczycy praktycznie nie mają możliwości uzyskania sprawiedliwości**. Wszystkie domniemane przewinienia żołnierzy na terytoriach okupowanych podlegają jurysdykcji **Prokuratora Generalnego Wojska IDF (MAG)**, a nie sądów cywilnych.

MAG samodzielnie decyduje, czy rozpocząć śledztwo, i prawie zawsze odmawia. Według **statystyk Yesh Din z 2023 roku**, spośród setek palestyńskich skarg w latach 2019–2023, **tylko 0,7 procent** doprowadziło do postawienia zarzutów. Ponad **80 procent** zostało zamkniętych bez wszczynania śledztwa.

Ofiary palestyńskie nie mogą bezpośrednio składać skarg karnych; muszą polegać na izraelskich organizacjach pozarządowych, które składają petycje w ich imieniu. Ograniczenia w podróżowaniu, bariery językowe i brak przejrzystości w systemie wojskowym sprawiają, że udział jest niemal niemożliwy. Nawet pozwy cywilne są blokowane: poprawki do **izraelskiej ustawy o czynach niedozwolonych (2012)** zwalniają państwo z odpowiedzialności za szkody powstałe w „strefach walki”.

Ta architektura bezkarności oznacza, że ta sama instytucja, która jest oskarżona o wykroczenia, decyduje, czy będzie prowadzić własne śledztwo. W przypadku Mohammeda

Bhara – jak w większości innych – nie wszczęto żadnego śledztwa, nie przesłuchano żadnego żołnierza, nie podjęto żadnej odpowiedzialności.

5. Implikacje w świetle prawa międzynarodowego

Zgodnie z **międzynarodowym prawem humanitarnym (IHL)**, **międzynarodowym prawem praw człowieka (IHRL)** oraz **Statutem Rzymskim Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK)**, zabójstwo Mohammeda Bhara może stanowić **zbrodnię wojenną i poważne naruszenie Konwencji Genewskich**.

a. Konwencje Genewskie

- **Artykuły 27 i 32 czwartej Konwencji Genewskiej** gwarantują ochronę cywilów przed przemocą, zastraszaniem i poniżającym traktowaniem.
- **Wspólny artykuł 3** zakazuje „przemocy wobec życia i osoby, w szczególności morderstwa wszelkiego rodzaju, okaleczania, okrutnego traktowania i tortur”.
- **Artykuł 16** nakłada na strony obowiązek opieki nad rannymi i chorymi. Porzucenie cywilnego osoby niepełnosprawnej, by zmarła z nieleczonych ran, **narusza te obowiązki** i kwalifikuje się jako „**umyślne zabójstwo**” – poważne naruszenie zgodnie z **artykułem 147**.

b. Statut Rzymski (MTK) Artykuły 8(2)(a)(ii) i (iii) określają **umyślne zabójstwo** oraz **niehumanitarne traktowanie** jako zbrodnie wojenne; artykuł 8(2)(b)(xxi) zakazuje **obelg na godności osobistej**. Jeśli udowodni się zamiar, czyn spuszczenia psa na niebędącego kombatantem i odmowa pomocy spełniają te elementy. Powtarzające się schematy takich czynów mogą osiągnąć próg **zbrodni przeciwko ludzkości** zgodnie z artykułami 7(1)(f) i 7(1)(h).

c. Traktaty praw człowieka Zobowiązania Izraela na mocy **Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (ICCPR)**, **Konwencji przeciwko torturom (CAT)** oraz **Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami (CRPD)** zakazują tortur, arbitralnego pozbawiania życia i dyskryminacji. Niepełnosprawność Mohammeda nadaje sprawie szczególną wagę zgodnie z artykułem 10 CRPD (prawo do życia) oraz artykułem 15 (wolność od tortur).

d. Odpowiedzialność dowódców i państwa Zgodnie z zwyczajowym prawem międzynarodowym oraz **artykułem 28 Statutu Rzymskiego**, dowódcy mogą ponosić odpowiedzialność karną, jeśli wiedzieli lub powinni byli wiedzieć o nadużyciach i nie zapobiegli im lub ich nie ukarali. Izrael jako państwo ponosi odpowiedzialność za czyny niezgodne z prawem oraz za brak dochodzenia.

W sumie te ramy nie pozostawiają wątpliwości, że **śmierć Mohammeda Bhara jest niezgodnym z prawem zabójstwem** w świetle prawa międzynarodowego.

Reakcja międzynarodowa

Wiadomość o śmierci Mohammeda Bhara rozeszła się po kręgach humanitarnych i praw osób z niepełnosprawnościami.

- **Down Syndrome International** wydało oświadczenie wyrażające „głęboki szok i smutek”, nazywając incydent „przerażającym naruszeniem ludzkiej godności i prawa do życia osoby z niepełnosprawnością”.
- **Islamic Relief Worldwide** potępiło zabójstwo jako „rozdzierające serce” i wezwało do **niezależnego międzynarodowego śledztwa**.
- **Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami** odniósł się do sprawy jako emblematycznej dla szczególnej podatności osób z niepełnosprawnościami w strefach konfliktu.
- Dochodzenia **The Guardian**, **Le Monde** oraz **Haaretz** powiązały jego śmierć z szerszym śledztwem w sprawie użycia przez IDF psów bojowych w obszarach cywilnych.

Jednak poza potępieniem **żaden kraj ani organ międzynarodowy nie dążył do rozliczenia odpowiedzialności**. Brak sprawiedliwości wzmacnia poczucie, że życia Palestyńczyków – zwłaszcza tych najbardziej wrażliwych – pozostają niezabezpieczone przez międzynarodowy porządek, który twierdzi, że ich broni.

Echa najciemniejszych rozdziałów

Aby w pełni zrozumieć moralną wagę śmierci Mohammeda Bhara, należy spojrzeć poza Gazę, w **mroczne zwierciadło historii**.

Zabójstwo osoby z niepełnosprawnością pozostawionej na śmierć przypomina **najciemniejsze historie ludzkości**: ideologie eugeniczne, które kiedyś uważały takie życia za bezwartościowe, nazistowski program *Aktion T4*, który eksterminował osoby z niepełnosprawnościami, kolonialna i instytucjonalna brutalność, która wymazywała inność.

Kiedy żołnierz może rozkazać psu rozszarpać człowieka, który nie może się nawet bronić, ożywia tę samą starą logikę dehumanizacji – że niektóre życia mają mniejszą wartość. Historia ostrzegła nas, co następuje, gdy społeczeństwo akceptuje tę wiarę.

Naruszenie świętości: żydowskie prawo moralne i wartość życia

Tragedia Mohammeda Bhara rani również **moralne serce judaizmu**, którego nauki o świętości życia należą do najstarszych i najbardziej bezkompromisowych w historii ludzkości. Dwa podstawowe zasady – *Pikuach Nefesh* i *B'tselem Elohim* – sprawiają, że okoliczności jego śmierci są nie tylko oburzające z humanitarnego punktu widzenia, ale także **głębokim zbezczeszczeniem żydowskiego prawa etycznego**.

Pikuach Nefesh – obowiązek ratowania życia

W prawie żydowskim *Pikuach Nefesh* stanowi, że **ratowanie jednego życia ma pierwszeństwo przed niemal wszystkimi innymi przykazaniami**. Talmud uczy: „*Kto ratuje jedno życie, to jakby uratował cały świat.*” Nawet w Szabat, gdy niemal cała praca jest

zakazana, człowiek musi złamać prawo, by uratować kogoś w niebezpieczeństwie. Ignorowanie rannej osoby – jakiegokolwiek osoby – to złamanie tego świętego obowiązku.

Żołnierze, którzy zostawili Mohammeda krwawiącego, naruszyli nie tylko międzynarodowe normy, ale także to centralne przykazanie ich własnej tradycji religijnej. Zgodnie z *Pikuach Nefesh* byli zobowiązani do udzielenia mu pomocy, do zachowania jego życia ponad wszystko. Porzucenie go nie było tylko aktem przemocy – w języku moralnym judaizmu było to **Chilul Hashem**, zbezczeszczenie imienia Boga.

B'tselem Elohim – na obraz Boga

Z początku Księgi Rodzaju pochodzi deklaracja: „*I Bóg stworzył człowieka na swój obraz.*” Ta idea – *B'tselem Elohim* – jest fundamentem etyki żydowskiej, a przez nią współczesnego prawa praw człowieka. Potwierdza, że **każdy człowiek, niezależnie od narodowości, wiary czy niepełnosprawności, nosi boską godność.**

Spuścić psa na człowieka, który nie mógł się bronić, oznaczało zaprzeczyć temu obrazowi, zachowywać się tak, jakby boska iskra istniała tylko w jednym ludzie, a nie w innym. Tego rodzaju myślenie jest dokładnie tym, co potępiali prorocy. Krzyk Izajasza – „*Przestańcie czynić zło; uczcie się czynić dobro; szukajcie sprawiedliwości, wspomóżcie uciśnionych*” – wymaga uznania boskości w każdym życiu.

Czyn, który zabił Mohammeda Bhara, naruszył więc nie tylko prawo humanitarne, ale także **najgłębsze przykazania tradycji moralnej judaizmu**. Zdradził wiarę, która podkreśla, że zachowanie życia przekracza granice, a okrucieństwo wobec jakiegokolwiek człowieka jest zniewagą dla Stwórcy.

Moralne rozliczenie

Dla narodu, którego historia nosi pamięć prześladowań, moralny imperatyw nie mógłby być bardziej oczywisty. Wielkość judaizmu leży nie w mocy, lecz w współczuciu; jego świętość mierzona jest nie podbojem, lecz miłosierdziem. Powoływanie się na bezpieczeństwo jako usprawiedliwienie dla okrucieństwa oznacza zamianę etyki Tory na logikę faraona.

Czczenie *Pikuach Nefesh* i *B'tselem Elohim* dzisiaj oznacza potwierdzenie, że życie Mohammeda Bhara – choć palestyńskie, niepełnosprawne i ubogie – było święte. Oznacza uznanie, że jego śmierć była nie tylko ludzką tragedią, ale także duchową porażką, zdradą boskiego obrazu w nas wszystkich.

Epilog: Świadectwo

Pamiętanie o Mohammedzie Bharze oznacza odrzucenie cichego wymazania, które często następuje po okrucieństwach. Nie był bojownikiem, nie był zagrożeniem, nie był nawet zdolny do zrozumienia rozkazów wykrzyczanych przeciwko niemu. Był młodym człowiekiem z zespołem Downa i autyzmem, uwięzionym w mieszkaniu, gdy żołnierze i ich

pies zamienili jego dom w miejsce terroru. Był osobą, której życie powinno być chronione, której słabości powinny wywoływać współczucie, a nie przemoc.

Jego zabójstwo obdziera z każdego pretekstu usprawiedliwienia i odsłania nagą prawdę: okrucieństwo zaczyna się tam, gdzie kończy się empatia, a wartość prawa mierzy się tym, czy broni bezsilnych. Jego historia wymaga więcej niż litości. Wymaga, byśmy spojrzeli prosto na system, który to umożliwił: reżim okupacyjny, który normalizuje okrucieństwo, międzynarodowy porządek, który je usprawiedliwia, oraz zbiorowe zmęczenie moralne, które pozwala na powtarzanie tragedii.

Pozostaje obowiązek pamiętania – nie jako gest sentymentu, lecz jako żądanie moralnej jasności. Jego śmierć należy do historii nie jako anomalia, lecz jako ostrzeżenie. Społeczeństwo, które może patrzeć na krwawiące ciało osoby z niepełnosprawnością i nie czuć nic, wkroczyło na tę samą drogę, którą przeszłe cywilizacje zmierzały ku ruinie.

Pamiętanie o nim oznacza wypowiadanie jego imienia wbrew tej obojętności. **Mohammed Bhar**. Syn. Życie, które miało znaczenie. Rana w sumieniu świata.

Bibliografia

Pierwotne relacje i relacje prasowe

1. „**Zabójstwo Mohammeda Bhara**.” *Wikipedia*, ostatnia aktualizacja 2025.
2. **Le Monde** (lipiec 2024). „W Gazie męka młodego człowieka z zespołem Downa zabitego przez psa izraelskiej armii.”
3. **Haaretz** (lipiec 2024). „Mężczyzna z Gazy z zespołem Downa zabity przez psa bojowego IDF.”
4. **The Guardian / ARIJ** (czerwiec 2025). „Broń wojenna: Użycie przez Izrael psów bojowych.”
5. **ReliefWeb / Islamic Relief Worldwide** (lipiec 2024). „Islamic Relief zrozpaczony zabójstwem Mohammeda Bhara i wzywa do śledztwa.”
6. **Down Syndrome International** (lipiec 2024). „Oświadczenie w sprawie śmierci Mohammeda Bhara w Gazie.”

Dokumentacja praw człowieka i prawna

7. **B'Tselem – Izraelskie Centrum Informacji o Prawach Człowieka na Terenach Okupowanych** (2015). *Kiedy psy gryzą: Użycie psów w celach wojskowych na terenach okupowanych*.
8. **HaMoked – Centrum Obrony Jednostki** (2019). *Nadużycia w areszcie: Świadectwa z więzień Ofer i Megiddo*.
9. **Breaking the Silence** (2014–2023). *Świadectwa byłych żołnierzy IDF dotyczące użycia psów i traktowania zatrzymanych*.
10. **Yesh Din – Wolontariusze na rzecz Praw Człowieka** (2023). *Arkusze danych: Egzekwowanie prawa wobec żołnierzy IDF na Zachodnim Brzegu 2019–2023*.
11. **Human Rights Watch** (2021). *Przekroczony próg: Władze izraelskie i zbrodnie apartheidu oraz prześladowania*.

12. **Komitety ONZ przeciwko torturom** (CAT/C/ISR/CO/5) (2016 i 2022). *Uwagi końcowe do piątego i szóstego okresowego raportu Izraela.*
13. **Biuro Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka (OHCHR)** (2024). *Raport Specjalnego Sprawozdawcy ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami.*

Prawo międzynarodowe i traktaty

14. **Konwencje Genewskie (1949)** oraz **Protokoły Dodatkowe I i II (1977).**
15. **Statut Rzymski Międzynarodowego Trybunału Karnego** (1998).
16. **Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (ICCPR)** (1966).
17. **Konwencja przeciwko torturom i innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu (CAT)** (1984).
18. **Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami (CRPD)** (2006).
19. **Komisja Prawa Międzynarodowego** (2001). *Artykuły dotyczące odpowiedzialności państw za czyny niezgodne z prawem międzynarodowym.*

Źródła etyczne i teologiczne judaizmu

20. **Biblia Hebrajska / Tanach.** *Rodzaju 1:26-27* – ludzkość stworzona *b'tselem Elohim* (na obraz Boga).
21. **Talmud Bawli, Sanhedryn 37a.** „Kto niszczy jedno życie, to jakby zniszczył cały świat; kto ratuje jedno życie, to jakby uratował cały świat.”
22. **Talmud Bawli, Joma 85b.** *Zasada Pikuach Nefesh* – ratowanie życia ma pierwszeństwo przed niemal wszystkimi przykazaniami, nawet w Szabat.
23. **Miszna Tora, Hilchot Szabat 2:1 (Majmonides).** „Zagrożenie życia ma pierwszeństwo przed Szabatem.”
24. **Rabin Jonathan Sacks** (2011). *Godność różnicy: Jak uniknąć zderzenia cywilizacji.* Londyn: Continuum.
25. **Rabin Abraham Joshua Heschel** (1965). *Prorocy.* Nowy Jork: Harper & Row – o sprawiedliwości i boskim obrazie.

Analizy wtórne i kontekst

26. **Lekarze na rzecz Praw Człowieka – Izrael** (2020). *Między wierszami: Zaniedbania medyczne i przeszkody w strefach konfliktu.*
27. **Amnesty International** (2023). *Izrael/OPT: Wzorzec bezkarności za zabójstwa w strefach wojennych.*
28. **Biuro Prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego** (2021). *Sytuacja w Państwie Palestyna: Raport z badania wstępnego.*